

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 września 2017 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu IV Wydział Karny – Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący: SSO Małgorzata Ziolecka

Sędziowie: SSO Ewa Taberska

SSO Hanna Bartkowiak (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Aleksandra Langocz

przy udziale J. M. Prokuratora Prokuratury Rejonowej P. w P.

po rozpoznaniu w dniu 8 września 2017 r.

sprawy **P. M. (1)**

oskarżonego z art. 284 § 2 kk

na skutek apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego

od wyroku Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w P.

z dnia 19 stycznia 2017 r. sygn. akt III K 819/16

1. Na podstawie art. 105 § 1 i 2 kpk prostuje oczywistą omyłkę pisarską w zaskarżonym wyroku i w miejsce nazwiska oskarżonego (...) wpisuje (...).
2. Zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że uniewinnia oskarżonego od popełnienia zarzucanego mu przestępstwa.
3. Zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. M. M. (1) kwotę 516,60 zł brutto tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej obrony udzielonej z urzędu w postępowaniu odwoławczym.
4. Kosztami procesu w sprawie obciąża Skarb Państwa.

H. B. M. E. T.

UZASADNIENIE

P. M. (2) został oskarżony o to, że w dniu 22 lipca 2015 r. w G. przy ul. (...) dokonał przywłaszczenia mienia powierzonego w postaci pojazdu marki H. (...) o numerze rejestracyjnym (...) powodując szkody w wysokości 70.000 zł na szkodę (...) Sp. z o.o. w G., tj. o występki z art. 284 § 2 kk.

Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P., wyrokiem z dnia 19 stycznia 2017 r. wydanym w sprawie o sygn. akt VIII K 819/16, uznał **oskarżonego P. M. (2)** za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu z tym odmiennym ustaleniem, że wysokość szkody to 70.970 zł, tj. popełnienia przestępstwa z art. 284 § 2 kk i za to na podstawie tego przepisu wymierzył mu karę 10 miesięcy pozbawienia wolności. W kolejnych punktach wyroku Sąd orzekł obowiązek naprawienia szkody poprzez zapłatę kwoty 70.970 zł na rzecz (...) Sp. z o.o., przepadek korzyści majątkowej z przestępstwa na rzecz Skarbu Państwa w kwocie 180 zł, zasądził od Skarbu Państwa na rzecz adwokata M. M. (1) zwrot kosztów obrony udzielonej z urzędu oraz zwolnił oskarżonego z obowiązku zwrotu Skarbowi Państwa kosztów sądowych i uiszczenia opłaty (k. 207).

Powyższy wyrok zaskarżył w całości obrońca oskarżonego, który podniósł dwa rodzaje zarzutów odwoławczych: obrazę przepisów postępowania oraz błąd w ustaleniach faktycznych.

W związku z podniesionymi zarzutami obrońca wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu czynu, ewentualnie, w przypadku nieuwzględnienia zarzutów podniesionych w punkcie 1 apelacji, o zmianę wyroku w zakresie jego punktu II i orzeczenie wobec oskarżonego obowiązku naprawienia szkody w wysokości odpowiadającej rzeczywistej wartości szkody wyrządzonej przestępstwem. Dodatkowo obrońca wniósł o przyznanie kosztów pomocy prawnej udzielonej oskarżonemu w postępowaniu odwoławczym z urzędu, nieopłaconych nawet w części (k. 240-243).

Pisemną odpowiedź na apelację obrońcy oskarżonego wnieśli prokurator (k. 275-277) oraz pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego (k. 290-291) nie zgadzając się z krytyką zaskarżonego wyroku, wnieśli o uznanie apelacji obrońcy oskarżonego za bezzasadną i utrzymanie zaskarżonego wyroku w mocy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja była zasadna i zasługiwała na uwzględnienie. Skutkiem tego była zmiana zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonego od popełnienia zarzucanego mu czynu.

Z uwagi na dostrzeżenie oczywistej omyłki pisarskiej w zaskarżonym wyroku Sąd odwoławczy na podstawie art. 105 § 1 i 2 kpk sprostował ją i w miejsce nazwiska oskarżonego (...) wpisał (...) (pkt 1 wyroku). Tak bowiem faktycznie brzmi nazwisko oskarżonego, co wynika z jego dowodu tożsamości (kserokopia k. 10). Oskarżony potwierdził też taką pisownię swego nazwiska na rozprawie apelacyjnej. W związku z powyższym, w dalszej części uzasadnienia nazwisko oskarżonego będzie podawane już prawidłowo – M..

Przechodząc do analizy środka odwoławczego Sąd Okręgowy stwierdził, iż apelujący co prawda podniósł wprost zarzuty obrazy prawa procesowego oraz błędnych ustaleń faktycznych, jednakże z treści apelacji wywnioskować można, że obrońca upatrywał wadliwości wydanego orzeczenia również w obrazie prawa materialnego.

W tym miejscu będzie istotnym przypomnienie, że „obraza prawa materialnego polega na jego wadliwym zastosowaniu w orzeczeniu, które oparte jest na trafnych i niekwestionowanych ustaleniach faktycznych. Nie można więc mówić o obrazie prawa materialnego w sytuacji, gdy wadliwość orzeczenia w tym zakresie jest wynikiem błędnych ustaleń faktycznych, przyjętych za jego podstawę lub naruszenia przepisów procesowych. Formułowanie zatem tego zarzutu z jednoczesnym kwestionowaniem przepisów postępowania w tym samym zakresie jest nieskuteczne” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2017 r., V KK 404/16, Legalis nr 1587132).

Wpierw zatem należało zbadać jakość ustaleń faktycznych poczynionych w zaskarżonym wyroku. Jak wynika z akt sprawy, Sąd Rejonowy ustalił, że oskarżony nie miał żadnej pewności, iż pojazd marki H. (...) będzie zwrócony do firmy wypożyczającej przez mężczyznę o imieniu W., któremu P. M. (1) przekazał go po wypożyczeniu wraz z kluczykami i dokumentami. Sąd I instancji przyjął także, że oskarżony powinien przewidzieć, iż mężczyzna o imieniu W. może nie oddać pojazdu do firmy wypożyczającej. Tak poczynione ustalenia faktyczne wskazują na przyjęcie przez Sąd niższej instancji, że oskarżony działał umyślnie z zamiarem ewentualnym popełnienia czynu z art. 284 § 2 kk. Istotnym jest, że wyszczególnione wyżej ustalenia faktyczne w zakresie strony podmiotowej nie były w żaden sposób kwestionowane.

Z uwagi na fakt, iż apelacja została wniesiona wyłącznie na korzyść oskarżonego Sąd odwoławczy związany był regułą ustanowioną w przepisie art. 434 § 1 kpk – zakaz reformationis in peius – i nie mógł wydać orzeczenia na niekorzyść oskarżonego. Reguła postępowania odwoławczego zawarta w przytoczonym przepisie oznacza, że „w braku środka odwoławczego na niekorzyść oskarżonego jego sytuacja w postępowaniu odwoławczym nie może ulec pogorszeniu w żadnym punkcie. Odnosi się to do odpowiedzialności karnej oskarżonego za zarzucany mu czyn, a zwłaszcza jego kwalifikacji prawnej, ustaleń faktycznych w zakresie sprawstwa, wymiaru kary, środków karnych i innych rozstrzygnięć. Zakaz ten nakłada na sąd odwoławczy obowiązek powstrzymania się od dokonywania posunięć – w tym również w sferze ustaleń faktycznych – powodujących, a nawet mogących powodować negatywne skutki w sytuacji

prawnej oskarżonego” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2017 r., II KK 10/17, Legalis nr 1580987). Przenosząc powyższą regułę na kanwę niniejszej sprawy należy wskazać, że Sąd odwoławczy związany był niekwestionowanym przez apelującego ustaleniem faktycznym Sądu Rejonowego, w którym Sąd ten przyjął, że P. M. (1) działał umyślnie z zamiarem ewentualnym popełnienia przestępstwa z art. 284 § 2 kk. W konsekwencji Sąd II instancji nawet jeżeli dostrzegłby ku temu przesłanki, nie był uprawniony do poczynienia odmiennych ustaleń faktycznych w zakresie strony podmiotowej czynu i przyjęcia, że jednak oskarżony działał umyślnie z zamiarem bezpośrednim popełnienia zarzuconego mu czynu, gdyż w ten sposób doszłoby do zmiany orzeczenia na niekorzyść P. M. (1).

Kluczowym dla kwestii odpowiedzialności karnej oskarżonego w niniejszej sprawie jest stwierdzenie, iż jednym ze znamion strony podmiotowej przestępstwa z art. 284 § 2 kk jest działanie sprawcy umyślnie z zamiarem bezpośrednim. Nie można popełnić omawianego przestępstwa z zamiarem ewentualnym. W konsekwencji, dokonane przez Sąd I instancji ustalenia faktyczne, których Sąd odwoławczy nie mógł zmieniać na niekorzyść podsądnego, a wskazujące jednoznacznie na przyjęcie przez Sąd Rejonowy umyślnego działania oskarżonego jednak w formie zamiaru ewentualnego, powodują, iż nie wszystkie znamiona przestępstwa z art. 284 § 2 kk zostały wyczerpane. W konsekwencji należało uznać, że Sąd niższej instancji dopuścił się obrazy prawa materialnego, tj. przepisu art. 284 § 2 kk, gdyż pomimo poczynionych ustaleń faktycznych (niekwestionowanych w żaden sposób), które nie wskazywały na wyczerpanie wszystkich ustawowych znamion przestępstwa z art. 284 § 2 kk, skazał P. M. (1) za zarzucony mu czyn na podstawie przywołanego przepisu.

Na marginesie wspomnieć należy, iż „zamiar przywłaszczenia rzeczy powierzonej nie obejmuje nieuprawnionego (niezgodnego z wolą właściciela) wykorzystania (...) rzeczy – nawet w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, o ile nie towarzyszy mu cel definitywnego pozbawienia osoby uprawnionej jej własności (rem sibi habendi). A zarazem, że czynność sprawcza przestępstw z art. 284 § 1 i 2 kk odzwierciedla cel sprawczy, który sprowadza się do nieodwracalnego pozbawienia innej osoby mienia i uczynienia z niego swojej własności” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 2016 r., V KK 7/16, Legalis nr 1482456).

Sąd II instancji podjął rozważania w tym zakresie albowiem oskarżony rozporządził wynajętym samochodem niezgodnie z umową. Niewątpliwym jest, że P. M. podpisując umowę najmu nr (...) z dnia 21 lipca 2015 r. potwierdził, że przeczytał ogólne warunki umowy najmu (załącznik nr 1), zrozumiał ich treść i wyraził zgodę na włączenie ww. dokumentu do treści umowy (ust. 6 umowy najmu). W treści ogólnych warunków umowy najmu pojazdu w (...) Sp. z o.o. widnieje zapis (§ 15 ust. 1), zgodnie z którym kierowcą wypożyczanego pojazdu może być jedynie najemca. W § 15 ust. 2 ogólnych warunków umowy najmu przewidziana została możliwość kierowania pojazdem przez inną osobę aniżeli najemca, jednakże tylko pod warunkiem, że najemca przy zawarciu umowy złożyłby pisemne oświadczenie wskazujące osobę, która będzie drugim kierowcą i przedłożyłby wymagane dokumenty. Oskarżony podczas zawierania umowy najmu nr (...) nie złożył pisemnego oświadczenia i nie wskazał żadnej osoby, która miałaby kierować wypożyczanym pojazdem marki H. (...), w konsekwencji zgodnie z zapisami umowy jedynie sam oskarżony był uprawniony do kierowania wspomnianym samochodem. P. M. (1) nie zastosował się do zapisów podpisanej umowy najmu, gdyż po opuszczeniu terenu firmy (...) Sp. z o.o. w G. przekazał przedmiot umowy najmu wraz z kluczami i dokumentami mężczyźnie o imieniu W.. Takie zachowanie oskarżonego było nieprawidłowe, gdyż niewątpliwie należy przestrzegać zapisów podpisanych umów. Jednakże mając na uwadze godne akceptacji, zacytowane wyżej stanowisko judykatury, nie można uznać takiego zachowania za wyczerpującego znamiona przestępstwa z art. 284 § 2 kk, jeżeli nie sposób udowodnić, że oskarżony jako wypożyczający samochód działał umyślnie z zamiarem bezpośrednim przywłaszczenia powierzonego mu mienia. Rozważania powyższe zostały poczynione i w tym celu aby unaocznić oskarżonemu negatywny odbiór tego typu działań, jakich dopuścił się on przy podpisywaniu umowy najmu pojazdu H. (...) i mają jedynie charakter poboczny, gdyż jak już wskazano powyżej Sąd odwoławczy związany był ustaleniami faktycznymi Sądu Rejonowego, także tymi poczynionymi w zakresie strony podmiotowej przestępstwa i nie miał podstaw do dokonywania zmian tych ustaleń, które mogły być niekorzystne dla oskarżonego.

Sąd Okręgowy dostrzegając niedopuszczalność kwalifikacji z art. 284 § 1 kk, nie widział przy tym podstaw prawnych aby skorzystać z uprawnień przewidzianych w art. 455 kpk do poprawienia błędnej kwalifikacji czynu niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów. Przyczyną takiego stanu rzeczy było stwierdzenie, że opis czynu

przypisanego P. M. (1) nie zawiera ustaleń faktycznych warunkujących przyjęcie jakiegokolwiek innej kwalifikacji prawno-karnej, co jest przesłanką konieczną dla takiego biegu sprawy (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 października 1985 r., VI KZP 11/84, OSNKW 1975/1-2/1).

Należy w tym miejscu przypomnieć, że istotą unormowania art. 455 kpk nie jest zezwolenie na dowolną zmianę kwalifikacji prawnej czynu, pod warunkiem że nie znajdzie to równocześnie wyrazu w odmiennym opisie przypisanego czynu, lecz zezwolenie jedynie na poprawienie błędów zaistniałych w procesie subsumcji. Tak, jak stanowi dyspozycja tego przepisu – a więc poprawa kwalifikacji prawnej czynu może nastąpić, gdy czyn ten, co do znamion przypisanego przestępstwa pozostaje tożsamy z tym, jak został on opisany przez sąd niższej instancji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2005 r., V KK 365/04, LEX nr 146244). Ustalenia faktyczne w rozumieniu art. 455 kpk, to jedynie bowiem te, które zawarte są w opisie przypisanego oskarżonemu czynu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 stycznia 2011 r., V KK 219/10 LEX nr 707428).

Podsumowując, należało stwierdzić, że Sąd I instancji dopuścił się obrazy prawa materialnego, tj. przepisu art. 284 § 2 kk przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia, ponieważ skazał P. M. (1) za zarzucony mu czyn przy jednoczesnym poczynieniu ustaleń faktycznych (w żaden sposób przez stronę oskarżenia nie kwestionowanych), zgodnie z którymi oskarżony działał umyślnie z zamiarem ewentualnym przywłaszczenia powierzonego mu samochodu, a więc wskazujących na niewyczerpanie wszystkich ustawowych znamion przestępstwa z art. 284 § 2 kk.

Jednocześnie trzeba było też uznać, iż ze względu na wyczerpanie możliwości dowodowych w sprawie, skierowanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji byłoby bezcelowe. Należało mieć przy tym na uwadze treść art. 443 kpk, regulującego zakaz reformationis in peius, z którego wynika, że w razie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, jeżeli orzeczenie nie było zaskarżone na niekorzyść oskarżonego, a z taką sytuacją mamy przecież do czynienia w niniejszym przypadku, nie można wydać orzeczenia surowszego niż uchylone. To obejmuje również niemożność czynienia nowych, a niekorzystnych dla podsądnego ustaleń faktycznych.

Podkreślić też należy, że sformułowana w art. 2 § 2 kpk zasada prawdy materialnej wprowadza wprawdzie w procesie karnym wymóg opierania wszelkich rozstrzygnięć na zgodnych z prawdą ustaleniach faktycznych, rozumie się jednak przez nie ustalenia udowodnione, a więc takie, gdy w świetle przeprowadzonych dowodów fakt przeciwny dowodzeniu jest niemożliwy lub wysoce nieprawdopodobny. Obowiązek udowodnienia odnosić należy jednak tylko do ustaleń niekorzystnych dla oskarżonego, jako że on sam korzysta z domniemania niewinności (art. 5 § 1 kpk), a nie dające się usunąć wątpliwości rozstrzyga się na jego korzyść (art. 5 § 2 kpk). Z tych względów wydanie wyroku uniewinniającego jest konieczne nie tylko wówczas, gdy wykazano niewinność oskarżonego, lecz również wtedy, gdy nie udowodniono mu, że jest winny popełnienia zarzuconego mu przestępstwa. W tym ostatnim wypadku wystarczy zatem, że twierdzenia oskarżonego, negujące tezy aktu oskarżenia, zostaną uprawdopodobnione (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2008, V KK 267/08, LEX nr 485030).

Mając wszystko powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok i uniewinnił oskarżonego od popełnienia zarzucanego mu przestępstwa z art. 284 § 2 kk (pkt 2).

Mając na uwadze treść art. 436 kpk Sąd Okręgowy ograniczył rozpoznanie środka odwoławczego jedynie do zarzutów, których rozpoznanie pozwoliło na wydanie wyroku zmieniającego orzeczenie Sądu I instancji i uniewinniającego oskarżonego od popełnienia zarzuconego mu czynu. Dokonana zmiana wyroku Sądu Rejonowego doprowadziła do tego, że rozpoznawanie pozostałych zarzutów podniesionych w apelacji stało się bezprzedmiotowe.

W punkcie 3 wyroku na podstawie § 17 ust. 2 pkt 4 oraz § 4 ust. 3 w zw. z § 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 03 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2016 r. poz. 1714) Sąd zasądził od Skarbu Państwa na rzecz adw. M. M. (1) kwotę 516,60 złotych brutto tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej oskarżonemu z urzędu w postępowaniu odwoławczym.

O kosztach procesu Sąd II instancji orzekł w punkcie 4 wyroku. Na podstawie art. 632 pkt 2 kpk w zw. z art. 634 kpk, wobec orzeczenia uniewinniającego, kosztami całego postępowania karnego w niniejszej sprawie obciążył Skarb Państwa.

H. B. M. E. T.